

ارتزاق قاضی از بیت المال

تألیف

محمد مهدی توفیقیان^۱

دکتر فرازان علایی نوین^۲

۱۳۹۴

۱. دانش آموخته دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرج

۲. عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرج

سرشناسه	:	توفیقیان، محمد مهدی، ۱۳۶۲-
عنوان و نام پدید آور	:	ارتزاق قاضی از بیت المال / مولفین محمد مهدی توفیقیان، فروزان علایی نوین.
مشخصات نشر	:	تهران: راز نهان، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری	:	۱۱۳ص.
شابک	:	۹۷۸-۶۰۰-۲۵۸-۷۱۹-۰
وضعیت فهرست نویسی	:	فیپا
یادداشت	:	کتابنامه به صورت زیر نویس.
موضوع	:	پرداخت (فقه)
موضوع	:	قاضیان -- ایران
موضوع	:	قضاوت (فقه)
شناسه افزوده	:	علایی نوین، فروزان، ۱۳۵۳-
رده بندی کنگره	:	BP ۱۹۸/۶/پ۳۶ت۹ ۱۳۹۴
رده بندی دیویی	:	۲۹۷/۲۲
شماره کتابشناسی ملی	:	۴۰۱۰۹۶۳

کتاب عنوان کتاب.....	ارتزاق قاضی از بیت المال
کتاب مولفان.....	محمد مهدی توفیقیان - دکتر فروزان علایی نوین
کتاب ناشر.....	راز نهان
کتاب شمارگان.....	نسخه
کتاب نوبت چاپ.....	چاپ اول ۱۳۹۴
کتاب قیمت.....	۱۵۰۰۰ تومان
ISBN: ۹۷۸-۶۰۰-۲۵۸-۷۱۹-۰	

فهرست مطالب

۱۳	پیشگفتار
۱۵	کلیات
۱۵	مقدمه
۱۶	تعریف اصطلاحات
۱۶	اصطلاح فقهی رزق
۱۶	اصطلاح فقهی ارتزاق
۱۶	اصطلاح فقهی قضاء
۱۶	اصطلاح فقهی قاضی
۱۶	اصطلاح فقهی بیت المال
۱۷	اصطلاح فقهی خُفْل
۱۷	اصطلاح فقهی شَو
۱۷	مفهوم ارتزاق
۱۷	مفهوم لغوی ارتزاق
۱۷	مفهوم اصطلاحی ارتزاق
۱۸	مفهوم فقهی ارتزاق
۱۸	حکم ارتزاق
۱۹	مستحقان ارتزاق
۱۹	مفهوم بیت المال
۱۹	مفهوم لغوی بیت المال
۱۹	مفهوم اصطلاحی بیت المال
۲۰	مفهوم فقهی بیت المال
۲۰	منابع بیت المال
۲۰	منابع نوع اول بیت المال
۲۱	منابع نوع دوم بیت المال
۲۱	مصارف بیت المال
۲۱	مصارف منابع نوع اول بیت المال

۲۳	مصارف منابع نوع دوم بیت المال
۲۳	متولی بیت المال
۲۴	مفهوم قضاء
۲۴	مفهوم لغوی قضاء
۲۴	مفهوم اصطلاحی قضاء
۲۵	مفهوم فقهی قضاء
۲۵	اقسام قضاوت
۲۶	قضاوت مطاع
۲۶	قضاوت ماذون
۲۷	صفات قاضی
۲۷	صفات قاضی از نظر ائمه المؤمنین
۲۷	صفات قاضی از نظر ائمه اهل بیت علیهم السلام
۲۹	صفات قاضی از نظر امام خمینی (ره)
۲۹	شرایط قاضی طبق قانون اساسی جمهوری اسلامی
۳۰	مفهوم اجرت
۳۰	مفهوم لغوی اجرت
۳۰	مفهوم اصطلاحی اجرت
۳۰	مفهوم فقهی اجرت
۳۱	مفهوم جعاله
۳۱	مفهوم لغوی جعاله
۳۱	مفهوم اصطلاحی جعاله
۳۱	مفهوم فقهی جعاله
۳۲	صیغه جعاله
۳۳	اقسام جعاله
۳۳	دلایل مشروعیت جعاله
۳۴	ارکان جعاله
۳۴	جاعل

۳۴	عامل جعله
۳۵	مفهوم جُعل (عوض)
۳۵	مفهوم لغوی جُعل
۳۵	مفهوم اصطلاحی جُعل
۳۵	مفهوم فقهی جُعل
۳۶	مفهوم رشوه
۳۶	مفهوم لغوی رشوه
۳۶	مفهوم اصطلاحی رشوه
۳۶	مفهوم فقهی رشوه
۳۷	تاریخچه ارتزاق قاضی از بیت المال
۳۹	مبانی فقهی و حقوقی ارتزاق قاضی از بیت المال
۳۹	کتاب
۴۰	روایات
۴۰	روایت اول
۴۱	روایت دوم
۴۱	روایت سوم
۴۳	اجماع
۴۳	عقل
۴۴	دیدگاه فقها در باره ارتزاق قاضی از بیت المال
۴۴	دیدگاه فقهای متقدم در مورد ارتزاق قاضی از بیت المال
۴۴	دیدگاه شهید اول
۴۴	دیدگاه شهید ثانی
۴۵	دیدگاه محقق حلی
۴۵	دیدگاه صاحب جواهر الکلام
۴۶	دیدگاه آیت الله خویی
۴۶	دیدگاه شیخ مرتضی انصاری
۴۸	دیدگاه شیخ بهایی

۴۸	دیدگاه شیخ طوسی
۴۸	دیدگاه فقهای متأخر در مورد ارتزاق قاضی از بیت المال
۴۸	دیدگاه امام خمینی (ره)
۴۹	دیدگاه سایر مراجع تقلید
۵۰	درآمدهای مالی قاضی
۵۰	رشوه
۵۰	حکم اخذ رشوه در آیات و روایات
۵۴	حکم قاضی رشوه گیر
۵۵	رشوه به قاضی عدل
۵۶	رشوه به قاضی فاسق
۵۸	مالیت یا عدم مالیت رشوه
۵۸	حکم رشوه گرفتار شد
۵۸	حکم رأی داده شده با رشوه
۵۹	حکم معامله محاباتی با قاضی و تسلط آن با رشوه
۶۰	حکم اخذ رشوه در غیر قضاوت
۶۱	حکم پرداخت رشوه به قاضی برای رسیدن به حق
۶۳	هدیه
۶۳	جایگاه هدیه در اسلام
۶۴	حکم اخذ هدیه جهت قضاوت
۶۶	تفاوت رشوه با هدیه
۶۹	جُعل
۶۹	حکم اخذ جُعل در قضاوت
۷۰	فرق بین هدیه و جعاله
۷۰	اجرت
۷۱	حکم اخذ اجرت برای قضاوت
۷۵	ادله حرمت اخذ اجرت برای قضاوت
۷۵	آیات

۷۶	روایات
۸۰	سیره مشرعه
۸۰	شهرت فتوایی
۸۱	دیدگاه فقها در خصوص اخذ اجرت بر واجبات
۸۱	دیدگاه شیخ طوسی در اخذ اجرت بر واجبات
۸۳	دیدگاه شیخ انصاری در اخذ اجرت بر واجبات
۸۴	دیدگاه امام خمینی (ره) در اخذ اجرت بر واجبات
۸۵	تفاوت هزینه دادرسی و اخذ اجرت
۸۵	تفاوت رشوه با جُعل و اجرت
۸۶	ارتزاق از بیت المال
۹۰	دان جوان ارتزاق قاضی از بیت المال
۹۱	مقدار ارتزاق از بیت المال
۹۱	اختلاف عدل و موثر ارتزاق قاضی از بیت المال
۹۴	هزینه دادرسی و ارتباط آن با ارتزاق قاضی از بیت المال
۹۴	تعریف هزینه دادرسی
۹۵	اقسام هزینه های دادرسی
۹۵	پرداخت کننده هزینه دادرسی
۹۶	معافیت از پرداخت هزینه دادرسی
۹۶	مواد قانونی مربوط به هزینه دادرسی
۹۷	هزینه دادرسی در دعاوی حقوقی
۱۰۱	هزینه دادرسی از نظر حقوقدانان
۱۰۳	تأثیر بودجه قوه قضاییه بر استقلال قاضی
۱۰۵	سخن پایانی
۱۰۹	منابع و مأخذ

پیشگفتار

«الحمد لله رب العالمین و الصلاة و السلام علی رسوله و علی آله الطیبین الطاهرین سیما بقیة الله العظمی روحی له الفداء»

حمد و سپاس بر پروردگار مهربان که بر آفرینندگانش منت نهاد و برای هدایت از میان خودشان پیامبران را برگزید تا آنها را از ظلمت و جهل به نور و دانایی هدایت نماید.

یکی از مشاغل مهمی که در سطح جامعه بشری نقش مؤثری دارد، شغل خطیر قضاوت است و این قاضی است که باید در پیدا کردن قوانین موضوعه را در جای خود قرار داده و حقوق افراد را مشخص نماید و حق را به کسی دارد که بدهد. افراد خاطی را بر اساس قانونی که برای او وضع نموده‌اند، مجازات نماید، در این راستا مردم نیز برای گرفتن حق و حقوق خود نباید متحمل مخارجی شوند، لذا قاضی حق ندارد برای رسیدگی به شکایت مردم و اجرای عدالت، از مردم مزدی دریافت کند؛ از طرف دیگر یکی از مایه‌های اسلام به آن عنایت داشته و دارد، ملاحظه احوال قاضی است؛ قاضی که برکرسی قضاوت بسته می‌شود می‌خواهد بین مردم قضاوت کند، باید از یک آرامش خاطری برخوردار باشد تا بتواند با کنشگری به مسائل رسیدگی نموده و به حق قضاوت نماید، لذا بحثی که در این میان مطرح می‌باشد، نحوه‌ی تأمین نیازمندی‌های قاضی و بر طرف ساختن احتیاجات مالی او می‌باشد که در عملکرد و قضاوت‌های او بی‌تأثیر نیست، زیرا کمبودها ممکن است سبب انحراف قاضی از محور حق و گرایش او به مادیات و احياناً رشوه‌خواری و ... گردد و در نتیجه حکم و قضاوت بی‌طرفانه انجام نگیرد، بنابراین با مطرح بودن بحث فوق، مسئله جواز ارتزاق قاضی از بیت‌المال پیش می‌آید که در بین فقها محل تردید است و اختلاف در آن زیاد بوده و فقها نظرات مشترکی

ارائه نکرده‌اند چنانکه جمعی از فقها ارتزاق قاضی از بیت‌المال را در صورت احتیاج و دسته‌ای آن را مطلقاً جایز می‌دانند.

اما همگی متفق القولند که قاضی نمی‌تواند از طرفین دعوا یا شخص ثالث مبلغی را به عنوان رشوه یا جعل یا اجرت و یا هدیه دریافت نماید ولی می‌تواند از بیت‌المال ارتزاق نماید، زیرا فلسفه وجودی بیت‌المال در جامعه اسلامی هزینه کردن آن در مصالح مسلمین می‌باشد و قضاوت نیز از مهمترین مصالح مسلمین می‌باشد، در نتیجه می‌توان مبلغی را به عنوان رزق به قاضی پرداخت کرد، که در این کتاب بطور مفصل به این موارد خواهیم پرداخت.

محمد مهدی توفیقیان - دکتر فروزان علایی‌نوین

زمستان ۱۳۹۴